

רונית זיו

"מה קל לאהוב את היוצא לדרך!"

אני מותחת קו בין הפעילות שלי ככוריאוגרפית עכשווית במרכז הארץ לבין פעילותי השנה כמנהלת מגמת מחול בתיכון אחווה בדימונה. תיכון אחווה מיועד לתלמידים מקהילת העבריים, המתגוררת בשלוש ערים מרכזיות בדרום הארץ: ערד, דימונה ומצפה רימון. התחלתי לנסוע לדימונה כשלושה חודשים לאחר שובי משהות בת חצי שנה בארה"ב, אליה הוזמנתי כדי להיות מרצה אורחת בשני קולג'ים פרטיים, Pomona College ו־Scripps college. לאחר שובי, החלטתי לנוע שוב מהמרחב המוכר לי אל מקום אחר, אליו אני מגיעה בקביעות כל שבוע. המרחב שאני יוצאת ממנו והמרחב שאני מגיעה אליו, ובדרך מרחב נוסף – מרחב נסיעה. אני סובייקט שנמצא בתנועה, מלאכותית, מה קורה לאדם שיוצר במצב של תנועה כזו? איך המצב הזה משפיע על העולם שלי?

אני עוזבת את המרכז שלי ונסעת לפגישה עם עוד מידע, לספוג לתוכי נוף, קצב אחר, צבע, מזג אוויר מדברי. בדרך עוברת בתחנות, עצירות, החלפת רכבות, שהייה והליכה. בנסיעה אני נפגשת עם המחשבה, היצירה, שקט עם נמנום, אנשים וצורות רבות של הבעה. הקרון ריק כמעט לחלוטין בשעה מוקדמת של הבוקר. עם קפה ביד פותחת את המחשב ועוברת על הפלייליסט של השיעור. כשאני ברכבת בשעה מוקדמת בבוקר הקרון הופך למשרד שלי. באחד המפגשים הראשונים, כשהתחלתי ללמד את התלמידים ריקוד, התגובה הראשונה הייתה "לא רוצים ללמוד ריקוד של לבנים". בהרף עין התלמידים מזהים את מקור המחול, שנטוע בבלט, ואליו הצטרפו עם השנים, המודרני והמחול העכשווי, אם יש סוגה כזו. ומתוך המתח שנוצר עם התלמידים אני מבינה שהם מנסים להעביר לי מסר, את אלווין איילי כן, אבל תנועות של לבנים לא. אם את רוצה להתקרב אלינו, אז בבקשה תעשי מאמץ. זה היה רגע שלא אשכח. מציבים מולי 'מראה', וכאילו מוסיפים במילים אחרות, *הזהות שלך כרקדנית וכיוצרת היא לבנה*. חשוב לרקוד סוגות שונות של מחול, והשאלה שעולה בי, כיצד ההתנגדות למחול שמזוהה עם האדם הלבן באה לידי ביטוי כהתנגדות חברתית?

במפגשים הבאים ביקשתי מכל אחד לציין שם של מוזיקה שהם הכי אוהבים. עשיתי זאת על מנת להכיר אותם טוב יותר, וכדי ליצור פלייליסט שילווח את השיעורים, ורציתי שיבינו שאני רוצה להתקרב לעולמם כמובן. אני מדמיינת את התגובה שלהם כשאשמיע להם את הפלייליסט שמורכב מטיילור סוויפט, J.P., R&B, MGK, ו־Kooper ועוד שמות של זמרי היפ הופ שהם נתנו לי. אני נדלקת מהקומבינציות המפתיעות של השירה והריקוד, מהטכניקה של לוקינג ואייסוליישן, אוהבת את האופנה ואת הלבוש, את תחושת החבורה gang, ברחוב ועל הבמה. בביקור בהמבורג התוודעתי ל־Princess Nokia דרך דיג'יי שנתן לי הרצאת פתיחה על זמרי היפ הופ והבדיל בין הזמרים האלימים לבין הקול המחאתי. הנה, זהו חוט המקשר ביני לבין תלמידיי, אנחנו מופעלים על ידי מוזיקת ההיפ הופ, והיא בעיקר מבטאת גם את התחושות הפנימיות החבויות אצלי, שלא מתבטאות במידה מספקת ביומיום.

חשוב היה לי לחבר ריקוד לאחד החגים החשובים של הקהילה. יום השיבה מכבד את זקני הקהילה ולטקס בבית הספר מוזמנת הקהילה כולה, כולל האוכלוסייה הקשישה מהעיר דימונה. אספתי את התלמידים לקראת טקס יום השיבה בבית הספר, שנערך כל שנה בנובמבר, והתחלנו בחזרות. הסגנית שמחיייה חברת הקהילה, שמלמדת בבית הספר מורשת ותרבות של קהילת העבריים, בחרה את המוזיקה לריקוד, הללויה, שיר גוספל. התחלתי ללמד את התלמידים ריקוד. החזקתי משהו ביד וקראתי לו סוד ואני מדגימה להם, חופנת משהו בין שתי כפות ידיי. פננים טמון הסוד. אני מוליכה את הידיים לצד אחד ולצד השני, ויש מאבק פנימי עיקש בין הרצון להחזיק את הסוד עמוק בתוכי לבין לתת לו להתגלות. מוסווה או נלוי, והכיתה הפסיקה את הרחש, הלחש והדיבורים והשתרר שקט. איני יכולה להבין את הרעש הזה של הדיבור הפטפטני. תמיד הסתקרנתי כיצד אפשר לדלג על קריאת ה"שקט" שאינה יעילה כלל, כי לרוב אחרי הקריאה הזו משתרר שקט בכיתה אבל רק לרגע, כי השקט שהושג מלאכותי וחסר את החוויה של ההקשבה

מכל הסוגים; Box Glass, Box Wood, Box White, Box Black, כיפה נאודזית להקרנות וידאו בתלת ממד ועשרות חללים מולטידיסציפלינריים.

לאחרונה הוחלט לשים דגש רב בקנדה על אמנות "ילידית", art Indigenous. מילה לא כל כך טובה אבל כך החליטו... במונטריאול מאבק תרבותי בין לשוני בין דוברי צרפתית לדוברי אנגלית. למאבק התרבותי הזה מצטרפת התרבות הילידית, שדורשת מהקנדים להכיר בה כתרבות לניטימית ובעלת ערך בשיח המקומי, ובעיקר להפסיק להתעלם מהסבל והמחיקה שהתרבות הזו חוותה במהלך השנים. בין ההישגים הרבים של התרבות הזו ניתן למנות את ההצהרה שמקובל להשמיע בתחילת כל מופע בקנדה היום – הצהרה המכירה בזכות שבט כזה או אחר על המקום בו מתקיים המופע, וכן תמיכה מוגדלת לאמנות של ילידים או כזו שמתעסקת בנושא.

בינתיים בארצנו זבת חלב ודבש – תמיכה מוגדלת לתרבות של ילידים? הצהרה המכירה בזכות של ילידים על שטח כזה או אחר? נראה לי קצת רחוק מאתנו... אבל מדבר אחד לא ניתן להתעלם בהקשר האלגורי הזה: מחול הנובע מהמקום, מושפע מהתרבות בו ומכיר בהיותו כלי לשינוי חברתי ונישור בין תרבויות, הוא בהכרח מחול רלוונטי. מחול לוקלי, כזה שנובע ממקום, מוצג בו, מתרחש בו, מתקיים בו, מאפשר נוכחות של הגוף הפיזי בו – בהכרח עונה על כמה מהממדים הבסיסיים שעל פיהם נמדדת כוחה של אמנות רלוונטית – השפעה, חשיפה וערך כלכלי.

במיוחד היום. העמקת האחריות החברתית ויצירת קולקטיב, שמכיר בזכות של כל חלקיו להשמיע את קולו, מחייבת הסתכלות נופנית בסביבה המיידית. מי חולק את המרחב אתי? מה הרצונות? הפחדים? השאיפות שלו? מה השאיפות שלי? איך אפשר לגשר על כך ללא מילים, ללא מסכים, פשוט על ידי קיומנו הגופני, על ידי התנועה שלנו במרחב הפיזי והתפישתי המשותף.

אחד הדברים הראשונים שמלמדים אותך כרקדן צעיר הוא התמצאות בחלל. עשרות תרגילים שקשורים למרחב, קבוצה, אובייקטים. הגוף הוא מרחב מחקרי עבור הרקדן והכוריאוגרף, והמרחב הזה מתקיים בהקשר למקום. הוא תמיד יהיה קשור להיסטוריה, לגיאוגרפיה, לתרבות שמושפעת מהפרטים שמרכיבים אותה. משום כך, הוא יהיה מרגש, מעניין ורלוונטי, כל עוד הוא נוגע בעצבים החשופים של הקהל המיידית שלו. הקהל שמקיף אותו באופן ישיר, זה המממן אותו, משפיע עליו ומושפע ממנו.

אלעד שכטר הוא רקדן וכוריאוגרף יליד ירושלים. בוגר ביה"ס 'היתכון לאומנויות בירושלים'. שירת בתיאטרון צה"ל ורקד בלהקות שונות, ביניהן: Sensedance NYC, להקת המחול הקיבוצית, Brussels Danses Charleroi, ורטינו ועוד. שימש כמנהל חזרות ויועץ לסהר עזימי בשנים 2008-2009. בשנת 2009 הקים וניהל את להקת 'ורטינו הצעירה', שעבדה לצד הלהקה הבוגרת של 'ורטינו'. אלעד שכטר יוצר עבודות מחול מ־2009, הוא זכה במדליית כסף בתחרות הכוריאוגרפיה הבינלאומית של בייג'ינג ביולי 2011. ב־2012 הקים את קבוצת מחול ק.ט.מ.ו. בירושלים. לצד יצירתו האמנותית, אלעד שכטר פועל בארגונים ומוסדות שונים לפיתוח סצנת המחול והאמנות בירושלים. בין היתר, הגה והוביל אמנותית את פסטיבל 'מיפו עד אגריפס' – מחול בשוק מחנה יהודה, הוביל ואצר את פרויקט 'בית אליאנס' – בית לקהילות יוצרות, עבור 'רוח חדשה', וכן הגה ואצר את 'מחול במזיא' – הסדרה השלמה למחול בירושלים עבור 'בית מזיא' מ־2012.

Members of the Hebrew Community perform Ohad Naharin's *One Who Knows*

אחד מי יודע של אוהד נהרין בביצוע בני קהילת העבריים

הכיוון: דימונה - פעולה כוריאוגרפית עם בני קהילת העבריים

באופנים שונים שמלווים בסיבוב. קבוצת הבנים כוללת אלופי ברייקדאנס, סלטות, טיפוס על הקיר והיפוך, והתלמידה עדינה שרה בכל רגע פנוי מתוך המילטון, וכבר אמרתי לה שנרקוד ממנו תוך כדי שירה שלה וריקוד קבוצתי.

לחזרות של כיתה י' הצטרפה תלמידה מכיתה י"א, הדרית. בהתחלה אמרתי לה שזה בלתי אפשרי כי אני עובדת עם כיתה י', אבל הדרית התעקשה, אז הקשיתי עליה, "את תצטרכי להגיע גם לחזרות של כיתה י'". והיא הסכימה. יום השיבה הגיע. אולם הספורט הגדול של בית הספר היה מלא, החל מראש עיריית דימונה, זקני הקהילה, הורים, אורחים מהפזורה הבדואית, תלמידים וצוות בית הספר. התוכנית הייתה עמוסה בדיבורים, שירים וקטעי ריקוד החל מגילאי הגן, תלמידי מגמת המחול ורקדניות מקהילת העבריים בגילאי 20-76.

והרגיעה. והנה, עכשיו כשאנחנו רוקדים סוד, שמטבעו כמוס ואישי, התרחש המעבר בין הפטפטי לפנטסטי. חצי כיתה רקדה והחצי השני של הכיתה צפה בשקט. בסוד.

בחזרה השנייה אמרה לי אחת התלמידות כי הם לא אוהבים את התנועות שלי. אני חושבת שלאשונה בחיי חשתי מה הכוונה להיות מיעוט. הערכתי את הכנות שלהם, עם זאת חשוב לי שהם יחשפו גם לשפה תנועתית שונה מזו שהם מכירים, ונוסף לכך, התחייבתי לחבר ריקוד לטקס. לימדתי אותם תנועות של 'לבנים', וכל כמה תיבות של שמונה התלמידים שילבו תנועות של מחול אפריקאי והיפ הופ. תנועת התלמידים הייתה מלאת שמחה, שכל אחד יכול לבצע, אך הם ממשיכים לבצע אותה באופן מיוחד ונפלא. לרוב אלו היו צעדים המלווים במחויאות כפיים

גליה פרדקין

“זמן – זמן חי, זמן נשכח, זמן משותף.

מה מביא הזמן – התפוררות? עפר ואפר?

הזיכרונות שלי עוזרים לי לחיות בהווה ואני רוצה לשמר אותם

אני אסירה של רגשותיי. את חייבת לספר את הסיפור שלך, ואת חייבת לשכוח את הסיפור שלך.

את שוכחת וסולחת. זה משחרר אותך.”

לואיז בורזיואה

תהליך היצירה הינו מסע אל הלא נודע, בו המסע עצמו הינו המטרה, הוא מהווה את המהות אשר ממנה נשזרים החושים שמהווים את היצירה. החוויה הנרקמת במהלך החזרות הינה חוויה של מסע המניע את היוצאים אליו פנימה והחוצה, ע”י תהליך של הרכבה ופירוק מתוך החומרים, הדמויות והזיכרונות שעולים ממנו. הוא דורש נמישות, תעוזה והתמסרות.

המופע נוצר בשיתוף פעולה עם שתי יוצרות/ בובנאיות: אורית ליבוביץ-נוביץ ורויטל גריך, שעבדתי אתן בעבר וביימתי אותן בשתי הצגות ילדים, תופר החלומות והתיאטרון של אמיליה. נוביץ-ליבוביץ היא בוגרת בצלאל, בובנאית, אומנית רב-תחומית, וגריך הינה בובנאית, מספרת סיפורים וסטודנטית לפסיכודרמה. שתיהן הקימו את FixTwist, יצרו והופיעו בפסטיבלים בארץ ובעולם.

במפגש הראשון, הן שיתפו אותי ברעיון שלהן שכלל הפעלת בובות ומסכות. המסכה/ בובה המסוימת שהראו לי העלתה בי מייד את המחשבה שהן עצמן יהיו ה”בובות” ואלה שיהיו עם המסכות, הרגשתי שהטלתי ”פצצה” – למעשה הצעתי להן לצאת מהאזור המוכר להן, להיכנס לעולם התנועה והתת-מודע ולאפשר לעצמן ללכת יחד למרחב חדש ולראות לאן זה יוביל אותנו.

תהליך היצירה נמשך כחצי שנה, בה נדרשו היוצרות ללמוד את שפת התנועה ולשכלל את יכולותיהן, להשיל את המסכות המגדירות אותן – את הפרסונה, טרם יעטו על עצמן את המסכות הקונקרטיים, אשר גם אותן ישילו בהמשך העבודה. מהשלב הטכני עברנו לשלב בו שילבנו בין עבודה תנועתית לבין הדימויים והנושאים שעלו. תרגול העבודה כלל נושא של ניגודים, יחסי כוחות, אחדות ונפרדות, הפעלה, שחרור והחזקה, משיכה, דחייה וחקירה של תהליך ההתהוות וצמיחה בין סובייקט לאובייקט ובין נפש לחומר, בין רבדים פנימיים לחיצוניים, מה שיצר אינטימיות עוצמתית בין שתיהן. העבודה עם שתי נשים באינטימיות כזו יכולה להתפרש כיחסיים בין האנימה לאנימוס (הצד הגברי והנשי שיש בכל אחד מאתנו, בין זוגות, בין אם לבתה) ונושאת ארכיטיפים שונים.

בחזרות התמקדנו בחקירה של תהליך – התהוות וצמיחה, כשהדגש הושם על השלב המשמעותי של אמצע החיים – ”שלב המאופיין באינדיבידואליזם של העצמי, באמצעות האינטגרציה של החלקים המנוגדים של האישיות עד לזקנה כדעיכה בלתי נמנעת” (יונג, מעשה ביצירה, ריבה פרי). בסוף כל חזרה כתבנו רשימת אסוציאציות של התחושות והדימויים שעלו בנו – חבל טבור, התרה, גולמי, מטמורפוזה, להיבלע, רעד, תשוקה, התפרקות, התקלפות, שחזור, חמלה, קמילה,

”גרמת לי לצאת למסע ביחד אתכן לגלגול החיים, המסע שלנו כבני-אדם.”
”בראשית, מסע בלתי מוזהה. ערימה. נושא מוזיקלי שחוזר על עצמו. אור שאינו מאפשר הבנה. תנועה איטית. החומר חי? תנועה איטית מובילה לתהליך היפרדות. ידיים ורגליים מפרקות קשרים. שניים, שתיים, היפרדות. כבלים, חוטים, קשרים נפרדים, תנועה עצמאית, חיים נפרדים. אינטימיות זהירה מביאה למשחקי שליטה. מחזור חיים המוביל להסכמה למצב שונה – דומה. ערסול וערבול קרוב ובתוך. חיים, משחק, מוות. פרק נשלם” (אבי הדרי – מטפל, מדריך ויועץ בכיר בדרמה תרמיה, גשטליסט ובמאי תיאטרון).

בבוקר של יום ההופעה, התלמידים חיכו לי בסטודיו, בעודם מתאמנים על הריקוד, מרוגשים מאוד. הם לבשו את התלבושות הצבעוניות של הריקוד, חצאיות, מכנסיים וגופיות בצבע כחול. עשינו ראן והתקבצנו בפתח האולם. באולם אין קלעים אלא פתח אחד שדרכו נכנסים להופיע. כשהגיע תורם להופיע, הם נכנסו לבמה וחיכו למוזיקה בעודם יפים וזוהרים. המוזיקה החלה והם רקדו, בלבול פה, בלבול שם. למען האמת, באותו בוקר החזרה בסטודיו הייתה מוצלחת בהרבה, אבל הם תלמידים ואנחנו בתהליך, עם זאת הבטתי בהם נאה.

לאחר ההופעה, עדינה, אחת התלמידות המובילות בכיתה י', יצאה מהמופע מאוכזבת. היא חשה שהתבלבלה תוך כדי ההופעה וחששה מאוד לפגוש את קרובי משפחתה שהיו בקהל. ניסיתי לעודד אותה אך ללא הועיל. לשמחתי, הם חזרו לשיעור אחרי כמה שעות עם חיוך גדול כי קיבלו תגובות מצוינות על הריקוד מהמורים והאורחים. מול גדול, הרגשתי שהאמן חזר אליהם ונוכל להמשיך בשיעורים כרגיל מבלי שהמוטיבציה שלהם לעבוד תיפגע.

אני מרימה את המבט מהמחשב ומביטה בנוף הנגלה אל”י מהחלון, המרחבים שנפרשים בדרך בין קריית גת ללהבים רהט, הנוף המפתיע של המרחב הפתוח משכיל להסתיר יומרות של בנייה וזימות, ואדי ושבייל גישה.

חצר בית הספר – המקום נראה לי מתאים להופעת מחול. אני חושבת שחצר בית הספר היא אחד הנורמים שהתחברתי לבית הספר והחלטתי ללמד. מרגש רחב ידיים, פתוח, מעליו שמיים כחולים שמשותף לכל כיתות בית הספר מכיתה א' ועד י"ב, מרחב שתחום בשלוש יחידות מבנים בני קומה אחת שיוצרים צורה של מרובע. בהפסקות בחצר מתקיימת פעילות משחק. כל פעם שאני עוברת שם במהלך ההפסקה אני עומדת בצד ומתבוננת בצורות הכוריאוגרפיות, שנוצרות בתנועת התלמידים המשחקים. משחק אחד שבניו כולו ממשבצות בצבעים שונים שצבועים על הרצפה העשויה בטון. כללי המשחק הם להניח כל איבר (כף יד, רגל, אגן וכו') על משבצת בצבע אחר. לדוגמה כף הרגל באדום היד בירוק וכו'. המשחק הזה יוצר צורות כל כך מגוונות עם הגוף ומרחיב את היכולת התנועתית, לגוף אפשרויות רבות כדי להתנועע, ועם זאת, יוצרות שילובים קבועים. שוב ושוב בולטות התבניות והמשחקים כמהלך שמרכיב שפה ומבנה. ”במשחק, ואולי בו בלבד, הילד או המבוגר חופשיים להיות יצירתיים.” מההתבוננות שלי על תאוריה זו, אני מסיקה כי כולנו בעלי כושר לשחק, הרי כבר מהילדות חוונו משחק, כל אחד, ילד או מבוגר, על פי החוויה שלו. מאחר שכולנו, כיחידים, ילדים או בוגרים, בעלי יכולת לזהות משחק, תבנית וריטואל, ושוב התבניות והמשחקים הם ההשראה שלנו.

חשוב היה לי לנשר בין שני המציאויות, ככוריאוגרפית, שלרוב חיה ופועלת בתל-אביב ובחוץ לארץ, ומרכזת מנמת מחול בתיכון אחווה בדימונה. כיוון שחשוב לי לקרב את התלמידים לכל עשייה עכשווית מקומית של מחול, הזמנתי את כל תלמידי המגמה למופע *חחח.דוט.קום*, שנערך בסוון דלל. התלמידים, בליווי צוות בית הספר, מנהלת בית הספר, הגב' מילה פישלביץ, הגיעו למופע ויצאו מרוגשים, הריעו לרקדנים ושאלו שאלות רבות. הדיאלוג המשיך בכיתה, והיום אני גם המורה שלהם, אבל הם למדו עליי כבר מהמופע שהם צפו בו.

ביבליוגרפיה

בנימין, ולטר. 1928. *מבחר כתבים כרך א: המשוטט*. תרגום: דוד זינגר. הוצאת הקיבוץ המאוחד, תל-אביב, 2013.

הערות שוליים

¹ ויניקוט, עמ' 79, 2001.

רונית זיו היא כוריאוגרפית, רקדנית ומייסדת אנסמבל רונית זיו החל משנת 1998. כיהנה כמנהלת אמנותית בהרמת מסך במשך ארבע שנים 2010-2013, זוכת פרס כוריאוגרף צעיר לשנים 2002, 2005. מרצה אורחת בקלרמונט קולג' בקליפורניה ובלימודי התואר השני באקדמיה למוסיקה ולמחול בירושלים. בעלת תואר שני מ.א. מאוניברסיטת תל-אביב. יצירתה החדשה חחח.דוט.קום זכתה במקום הראשון בתחרות של שבוע המחול בתיאטרון הפרינג' בבאר שבע.